

POSTANOWIENIE

Dnia 7 maja 2026 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z odwołania W. Spółki z o.o. Spółki komandytowej w likwidacji
z siedzibą w W.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie
z udziałem D. M. i S. Spółki z o.o. Spółki komandytowej w likwidacji z siedzibą w M.
o podstawę wymiaru składek,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w dniu 7 maja 2026 r.,
na skutek skargi kasacyjnej W. Spółki z o.o. Spółki komandytowej
w likwidacji z siedzibą w W. oraz S. Spółki z o.o. Spółki komandytowej w likwidacji z
siedzibą w M.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 27 czerwca 2024 r.,
sygn. akt III AUa 1703/22,

I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

II. zasądza od W. Spółki z o.o. Spółki komandytowej w likwidacji z siedzibą w W. oraz od S. Spółki z o.o. Spółki komandytowej w likwidacji z siedzibą w M. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie po 1.800 zł (jeden tysiąc osiemset) z odsetkami z art. 98 § 1¹ k.p.c. tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 27 czerwca 2024 r. częściowo zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 24 lutego 2022 r. przez zmianę decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 15 stycznia 2019 r. i ustalił podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne ubezpieczonej D. M. z tytułu wykonywania umowy zlecenie z płatnikiem W. Spółka z o.o. Spółka komandytowa w likwidacji za miesiąc luty i sierpnia 2016 r. na kwotę 4.055 zł, oddalając odwołanie w pozostałym zakresie. W pozostałym zakresie oddalono również apelację.

Zaskarżając wyrok w części, skarżący (spółka i zainteresowana) zarzucili naruszenie przepisów prawa materialnego, to jest art. 58 § 1 k.c. w związku z art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2025 r., poz. 350 ze zm., dalej jako „ustawa systemowa”) oraz art. 58 ust. 2 k.c. Skarżący wnieśli o uchylenie wyroku w zaskarżonym zakresie i przekazanie sprawy Sadowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej uzasadniono istnieniem potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów. We wniosku wskazano, że do dnia jej sporządzenia przed Sądem Apelacyjnym rozpatrzonych zostało ponad 60 analogicznych spraw z apelacji organu rentowego z udziałem innych ubezpieczonych, w których zapadały skrajnie różne rozstrzygnięcia. Wszystkie sprawy dotyczyły analogicznych stanów faktycznych, a apelacje organu rentowego od wyroków wydawanych przez sąd pierwszej instancji opierały się na identycznych zarzutach. Skarżący wskazali, że ten sam sąd w części spraw uznawał, że fakt współpracy przez personel opiekuńczy ze skarżącym oraz zainteresowanym stanowił obejście przepisów prawa w rozumieniu art. 58 § 1 k.c. w związku z art. 9 ust. 2 ustawy systemowej, w części zaś oceniał, że takie działanie nie stanowiło obejścia przepisów prawa, gdyż było uzasadnione istniejącymi uwarunkowaniami biznesowymi, rynkowymi i historycznymi. Zdaniem skarżących na tle rozbieżności orzeczniczych w analogicznych sprawach z udziałem tych samych stron istnieje potrzeba wykładni przepisu art. 58 § 1 Kodeksu cywilnego w zw. z art. 9 ust. 2 ustawy systemowej, a w szczególności udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy dokonując oceny, czy zawarcie dwóch stosunków zobowiązaniowych stanowi

obejście przepisów prawa w rozumieniu art. 58 § 1 Kodeksu cywilnego, uzasadnione pozostaje skoncentrowanie się wyłącznie na ustaleniu, że w wyniku tak ukształtowanej współpracy powstaje zbieg tytułów ubezpieczeniowych, czy też należy skoncentrować się na zweryfikowaniu istnienia logicznego i ekonomicznie uzasadnionego celu dla zawarcia dwóch stosunków zobowiązaniowych i tym samym powstaniu zbiegu tytułów ubezpieczeniowych nie należy nadawać relewantnego znaczenia.

W odpowiedzi organ wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Brak jest podstaw uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W myśl art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Przesłanka w postaci potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (na którą powołują się skarżący) występuje wtedy, gdy określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni bądź gdy jego niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK104/08, LEX nr 424365, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151 i z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, LEX nr 57231). W przypadku, gdy w ramach stosowania tych przepisów powstały już w orzecznictwie sądów określone rozbieżności, skarżący powinien je przedstawić, jak też uzasadnić, że dokonanie wykładni jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 12 grudnia 2008 r., II PK

220/08, LEX nr 523522; z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, LEX nr 2054493). Należy też wyjaśnić, że nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 3 marca 2020 r., II PK 36/19, LEX nr 3034647; z dnia 12 maja 2020 r., I UK 128/19, LEX nr 3026475).

Skarżący wskazali potrzebę wykładni przepisu art. 58 § 1 k.c. w związku z art. 9 ust. 2 ustawy systemowej, jednak ani samodzielna wykładnia art. 58 § 1 k.c., ani w związku z treścią art. 9 ust. 2 ustawy systemowej nie budzi wątpliwości, o których wspominają skarżący w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. W postanowieniu z dnia 23 kwietnia 2025 r., II USK 2/25 (niepublikowane), Sąd Najwyższy w analogicznej sprawie między stronami, przy identycznej co do istoty skardze kasacyjnej jednoznacznie rozstrzygnął, że skarga w przedstawionej treści nie kwalifikuje się do przyjęcia. Sąd Najwyższy w niniejszym składzie potwierdza trafność przedstawionych w przytoczonym postanowieniu tez. Wobec tego Sąd przytacza jedynie część przedstawionego wówczas wyводу, odsyłając w pozostałym zakresie do postanowienia II USK 2/25.

Po pierwsze czynności mające na celu obejście ustawy zawierają pozór zgodności z ustawą. Ich treść nie zawiera elementów wprost sprzecznych z ustawą, ale skutki, które wywołują i które objęte są zamiarem stron, naruszają zakazy lub nakazy ustawowe. To przez ustalenie celu czynności, swoisty zabieg antycypacji konsekwencji związanych in casu z dokonaniem czynności, można sensownie ustalić fakt obejścia prawa, a to wymaga uwzględnienia zamiarów i dążeń stron podejmujących określone działanie prawne w kwestii relacji do czynności prawnej pozornej (zob. M. Safjan [w:] Kodeks cywilny, t. 1, red. K. Pietrzykowski, 2018).

Po drugie norma z art. 9 ust. 2 ustawy systemowej przewiduje zasadę, zgodnie z którą osoba spełniająca warunki do objęcia obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z kilku wymienionych w przepisie tytułów (w tym z umów, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 4 tej ustawy) jest objęta obowiązkowo ubezpieczeniami z tego tytułu, który powstał najwcześniej.

Po trzecie przy stosowaniu przepisów należy zbadać, czy tytuły będące przesłanką zwolnienia z obowiązku ubezpieczenia rzeczywiście istnieją. Kierując się tą dyrektywą, w orzecznictwie rozstrzygnięto, że w sytuacji, gdy finalnym odbiorcą usługi jest ten sam podmiot, a zleceniobiorca wykonuje czynności w tym samym miejscu i czasie, to rozbięcie tego zlecenia na dwie umowy, zawierane z dwoma podmiotami bez jakiegokolwiek logicznego czy ekonomicznie uzasadnionego celu, nie można rozumieć inaczej, niż jako działanie w celu obejścia prawa - działanie pozorujące zbieg tytułów do ubezpieczenia społecznego (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 kwietnia 2019 r., I UK 110/18, OSNP z 2020 r., nr 3, poz. 30).

W serii spraw, w które wpisuje się niniejsza sprawa, orzekające sądy doszły do odmiennych wniosków w zakresie wykładni art. 9 ust. 2 ustawy systemowej. Nie może to jednak doprowadzić do sytuacji, w której na mocy woli stron zostanie wyłączony obowiązek ubezpieczenia społecznego. Podmiot kwestionujący (zwykle ZUS) może wykazać przesłanki (okoliczności), których uwzględnienie przechyli schemat interpretacyjny w określonym kierunku, innym od zamierzonego przez ubezpieczonego lub płatnika

Powyższe zasady wywierają wpływ na wykładnię prawa, zwłaszcza gdy uwzględni się ustalony stan faktyczny. W nim zleceniobiorczyni ma aktywne dwie umowy zlecenia formalnie z dwoma odrębnymi podmiotami. Pracę jednak wykonuje w jednym miejscu i polega ona na tych samych czynnościach, na rzecz tego samego podopiecznego. Z kolei podmioty zlecające są ze sobą zespolone co najmniej biznesowo, choć nie własnościowo. Mając powyższe na uwadze, należy wskazać, że okoliczności faktyczne rozpoznawanej sprawy, które wiążą Sąd Najwyższy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), dają pełne podstawy do stwierdzenia, że zawierane przez zainteresowaną umowy zlecenia z drugim podwykonawcą (zainteresowaną) należy ocenić jako czynności prawne mające na celu obejście ustawy w rozumieniu art. 58 § 1 k.c., a to powoduje, iż umowy te nie stanowią ewentualnego tytułu „zbiegowego” do podlegania ubezpieczeniom społecznym w świetle art. 9 ust. 2 ustawy systemowej.

Ze względu na powyższe argumenty, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i § 1¹ k.p.c.

[A.P.]

[r.g.]